

VYDŪNAS IR A. MASLOU: SAVĖS AKTUALIZAVIMO PSICHOLOGIJA

Rima Palijanskaitė

Anotacija

Žmogiškosios prigimties galimybės ir ribos, sveiko ir brandaus žmogaus (visuomenės) vizija, didžiausias asmenybės kūrybinių galių išsiskleidimas, žmogaus būties pilnatvė ir savo gyvenimo įprasminimas, – tai klausimai, į kuriuos atsakymų ieškojo ir Vydūnas (Vilhelmas Storosta), ir A. Maslou (Abraham Maslow). Straipsnyje lyginama šių dviejų mąstytojų asmenybės augimo ir savęs aktualizavimo psichologijos filosofija.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: savęs aktualizavimas, žmoniškumas, vertybės, liga, sveikata, poreikiai, sąmonė, augimas, skleidimasis.

Abstract

The main questions, in which both Vydūnas and A. Maslow are interested: possibility of human nature, the vivision of healthy and ripe man, the stretching of person's creative power, a wish to give a sense to man's life and existence. The self-urging and development of man's philosophy is compared in this article.

KEY WORDS: self-urging, humanity, values, illness, health, needs, consciousness, development.

Įvadas

Vydūnas (1868–1953) ir A. Maslou (1908–1970) gyveno praktiškai tuo pačiu laikotarpiu, bet atsižvelgiant į XIX–XX amžių sandūroje vykčius pokyčius (socialinius, mokslo, ekonominius), kelerių metų skirtumas skirtumas yra gan reikšmingas. Vydūnas jau pirmaisiais savo psichologijos-filosofijos darbais reikšėsi kaip egzistencialistas, holistinio mąstymo atstovas. Tuo tarpu A. Maslou iš bichevioristinės ir eksperimentinės psichologijos į socialinę ir asmenybės psichologiją pasuka tik po antrojo Pasaulinio karo, norėdamas pasišvęsti „psichologijai, kuri skirta spręsti pasaulio problemas, sukurti“ (Фейдмен, 1995, c. 113). Vydūnas, mąstydamas panašiai, teigė pasirinkęs uždavinį žadinti aukščiausias ir prakilniausias savo tautos jėgas (Vydūnas, 1914, p. 13).

A. Maslou brandžiausia knyga yra paskutinioji – „Nauji žmogaus prigimties horizontai“, – išleista 1971 m., jau po autoriaus mirties. Galima teigti, jog psichologas mąstyti apie sudėtingiausius žmogaus prigimties aspektus pradėjo tada, kai Vydūnas jau buvo parašęs daugelį savo darbų.

Problema. Kadangi ir pati straipsnio tema, ir pasirinkti autoriai, jų mokslinė-filosofinė kūryba yra gan sudėtinga, tikslinga įvardinti dėl to kylančias problemas.

Savęs aktualizavimo sąvoka. Terminas „savęs aktualizavimas“ nėra plačiai vartojamas tradicinėje psichologijoje, dažnai jis tapatinamas su saviraiška (Psichologijos žodynas, 1993, p. 263). Savęs aktualizavimo sąvoka „Vakarų psichologijoje neįgavo adekvataus traktavimo, nes tik laisva nuo visuomenės reikalavimų asmenybė laikoma pajėgia save aktualizuoti“ (Психология, 1990, c. 349). Sąvoka „savęs aktualizavimas“ yra kilusi iš lotyniško žodžio *actualis* (tikras, realus) ir reiškia žmogaus siekį išvystyti ir atskleisti savo asmenines galimybes (Психология, 1990, c. 349). Nors savęs aktualizavimą, anot A. Maslou, sunku apibrėžti, dar sunkiau atsakyti į klausimą, ko reikia savęs aktualizavimuisi arba asmenybės autentiškumui (Маслоу, 1999, c. 50), t. y. koku keliu einama į savęs aktualizavimą, autentišką savo būtį.

Nors savęs aktualizavimo termino Vydūnas nevartojo, tokios jo vartojamos sąvokos kaip savęs realizacija, asmenybės augimas ir skleidimasis, savimonė ir jos ugdymas, esmės skleidimasis, „saviškumas ir žavingumas“, „dykybė“, sąmoningumas, sąmonės bei žmoniškumo laipsniai, ir kt., iš esmės visiškai atitinka A. Maslou vartojamas savęs aktualizavimą apibūdinančias sąvokas. Vydūnas savęs pažinimą, didesnio sąmoningumo, žmoniškumo siekimą laikė svarbiausia kiekvieno žmogaus pareiga. Todėl jo psichologijos filosofija (žmogaus dvasios-sielos pažinimo, jos augimo ir skaidrėjimo filosofija) sudaro didžiąją Vydūno kūrybinio palikimo dalį.

Netradicinis autorių mąstymas, novatoriškumas. Kaip ir A. Maslou, Vydūnas yra asmenybė, kuri, žybaus psichoanalitiko K. G. Jungo žodžiais tariant, yra „didžiausią, intensyviausią ir ekstensyviausią sąmoningumą pasiekusi asmenybės būtis“ (Jungas, 1999, p. 294). Tokiam žmogui būdinga prometėjiška nuodėmė – tai tarsi stovėjimas ant pasaulio krašto prieš Nieką, galintį tapti viskuo (Jungas, 1999, p. 294). Todėl šias asmenybes ir jų kūrybą suvokti bei tinkamai įvertinti nėra labai paprasta.

Kaip ir Vydūnas, A. Maslou išsirinko „laisvo mąstymo“ kelią, kuriuo paprastai eina pionieriai, žvalgai, novatoriai, (Маслоу, 1999, c. 12). „Mano ieškojimai psichologijoje privertė mane dairytis į visas įmanomas kryptis. Kai kurios iš jų peržengė paprastos, kokios aš buvau mokomas, psichologijos ribas“ (Маслоу, 1999, p. 11). Po truputį požiūris į psichologines problemas išaugo į bendrą psichologijos filosofiją ir mokslą apskritai, kas nulėmė tam tikros pasaulėžiūros susiformavimą (Маслоу, 1999, c. 11). Vydūno žmogaus (dvasios-sielos) pažinimo mokymas taip pat neatsiejamas nuo jo filosofijos, pasaulėžiūros.

Žmogiškosios prigimties pažinimo metodologija. Vydūnui buvo nepriimtina materialistinė pasaulėžiūra ir jos veikiamas mokslas, kuris „neveda tiesiog į aukštesnį žmoniškumą, netarnauja be klaidų tikrajai žmogaus pažangai“ (Vydūnas, 1990, p. 68), kuris pažangą supranta tik kaip pavidalo tobulėjimą, o beveik nekalba apie sąmonės ir jos šaltinio skaidrėjimą, apie išminties žadinimą ir jos nušvitimą (Vydūnas, 1990, p. 69). „Gyvenime, kaip ir moksle, reiškiasi nuolatai begalė žmogiškų klaidžiojimų“ (Vydūnas, 1990, p. 468). Filosofo manymu, šiandien mokslas yra pernelyg materialistiškas, remiasi daugiausia tik tuo, ką galima pažinti pojūčiais. Daugelis dvejopo žinojimo šaltinio visai nežino; nenumano, kad „žmogui doroj pakilus, sušvinta vis daugiau išmintis“ (Vydūnas, 1990, p. 32).

Tai, ką Vydūnas vadina regėjimu, kosmine sąmone, A. Maslou – kosmine sąmone, „nekaltuoju pažinimu“. Abu mąstytojai kalba apie pažinimą meile, intucija. Vydūnas sutapatina pažinimą meile ir tikėjimu, tą patį daro ir A. Maslou: pažinimą Meile psichologas gretina su „daosistiniu objektyvumu“. Jo teigimu, mokslinių metodų arsenale šie metodai, keliant tam tikrus tikslus, kai kuriuose situacijose turi aiškių pranašumų (Маслоу, 1999, c. 26). Todėl šių autorių mąstymus, išvalgas apie žmogiškąją prigimtį tiksliau būtų vadinti ne psichologija, o psichologijos filosofija („psichosofijos“ sąvoka psichologinėje literatūroje vartojama rečiau), juolab, kad tai paties A. Maslou vartojamas terminas.

Psichologijos filosofijos tikslas. Vydūnui, kaip ir A. Maslou, buvo priekaištaujama dėl orientacijos į pernelyg „rožinį“ žmogaus. paveikslą, t. y. į pozityviają žmogaus prigimties dalį, nepakankamą dėmesį skiriant tamsiajai jo prigimties pusei, patologinėms būsenoms ir pan. Tačiau Vydūnas, skaudžiai pergyvenęs Pirmojo, o A. Maslou – Antrojo pasaulinio karo baisumus, sąmoningai siekė „parodyti, kad žmonės yra pajėgūs atlikti kur kas didingesnius darbus, nei karas, priešiškas, neapykanta“ (Маслоу, 1999, c. 342). Šių dviejų mąstytojų pagrindinis tikslas – tas pats. A. Maslou jį įvardijo kaip Pirmąją Didžiąją Problemą: sukurti Gerą Žmogų, t. y. Žmogų, kuris yra evoliucionuojantis, žmoniškas, prašvites, išmintingas, save aktualizuojantis ir, be abejo, sveikas, brandus, stiprus, geras (Маслоу, 1999, c. 27). Vydūnas savo veikaluose svarsto apie žmogaus sąmonės pasikeitimus, jos skaidrėjimą, apie „tauresnio žmoniškumo užtekėjimą“ tautoje, žmonijoje.

Darbo tikslas: palyginti Vydūno ir A. Maslou asmenybės augimo ir savęs aktualizavimo psichologijos filosofiją, kur nagrinėjamos sveikatos problemos.

Tyrimo objektas: asmenybės augimas bei savęs aktualizavimas Vydūno ir A. Maslou psichologijos filosofijoje.

Tyrimo bazė: Filosofiniai Vydūno veikalai ir A. Maslou psichologija.

Tyrimo metodas: Filosofinis-fenomenologinis, lyginimo.

Save aktualizuojanti asmenybė

A. Maslou savęs aktualizavimo psichologija formavosi stebint žmones, kurie buvo kažkas daugiau nei tik paprasti žmonės (Маслоу, 1999, p. 48). Juose psichologas išvelgė kokybinių skirtumų – kitą motyvacijos sistemą, kitas emocijas ir vertybes, kitoki mąstymą ir suvokimą (Фейдмен, 1995, c. 117); juos pavadino save aktualizuojančiais žmonėmis. A. Maslou rėmėsi ir kitų psichologų stebėjimais, tyrimais, kurie jo savęs aktualizavimo psichologijos raidoje buvo taip pat gan reikšmingi.

A. Maslou tvirtinimu, „egzistuoja žmogaus esmė (self), ir vadovautis jos balso vidiniams impulsams – tai reiškia leisti jai skleistis“ (Маслоу, 1999, c. 52). Tačiau daugelis mūsų klauso ne savo balso, bet mūsų viduje kalbančio autoriteto, tradicijos. O savajam „Aš“, savajai esmei atverti būtinas gebėjimas jausti savo vidinius signalus ir jais vadovautis. Nesugebėjimas to daryti rodo neurozę – nesėkmingą asmenybės augimą, nesugebėjimą tapti tuo, kuo žmogus galėjo ir net privalėjo tapti. Tai žmoniškumo stoka, kuri reiškiasi atsakomybės baime, valios silpnumu, taip pat nesugebėjimu patirti džiaugsmą, ekstazės akimirkas ir pan. (Маслоу, 1999, c. 41).

Vydūnas, analizuodamas brandžių asmenybių būtį, kalba apie „savo ribas peržengiantį mąstymą“ (Vydūnas, 1994, p. 236), „dieviško gyvenimo įgyvendinimą“ (Vydūnas, 1994, p. 342), „esmiškąjį ir dieviškąjį žmogų“ (Vydūnas, 1992, p. 480), iškilusį žmogų (Vydūnas, 1990, p. 119), „išminties stovį atsiekusius“ žmones, „pasaulio išvaduotojus“ (Vydūnas, 1990, p. 534), apie „gyvenimo genijus“ (Vydūnas, 1994, p. 8) ir pan. Filosofas išskiria ne tik žmonių sąmonės lygius (sapnų, dienos ir regėjimo sąmonė), bet ir žmonių (dvasių-sielų) lygius. Prie save aktualizuojančių žmonių priskirtini šie: pabudęs žmogus (tai kilnysis, didysis žmogus), dvasinis žmogus ir dieviškasis žmogus (Vydūnas, 1992, p. 299).

Vydūno teigimu, „laisvi žmonės yra tik tie, kurie iš vidaus, iš savo esmės, vadovauja visiems dalykams kaip asmenybės ir nulemia tuos dalykus. Tik tuomet jie tikrai realizuoja savo esmę ir todėl yra dorovingi žmonės“ (Vydūnas, 1994, p. 253). Straipsnyje „Mumyse yra galė“, Vydūnas teigia, jog tai grožybė, išmintis, meilė, teisybė, tvirtybė ir t. t. (Vydūnas, 1992, p. 149).

Yra žmonių, kurie „visiškai savaip gyvena“ (Vydūnas, 1992, p. 248), jie pasirenka sau tikslą ir tikslingai eina tolyn, nesirūpindami savo išgalėjimu, savo laime (Vydūnas, 1992, p. 250), bet eina „tarnauti kitiems, kad jie pasiektų aukštesnį žmoniškumo laipsnį ir tuo pasiektų savo gyvenimo tikslą“ (Vydūnas, 1992, p. 250). Jie „netarnauja žmonėms, bet kūrybos galioms ir jos išminčiai“ (Vydūnas, 1992, p. 251). Tada, kai žmogaus valia susitinka su Kūrybos (Dievo) Valia, kai žmogus vykdo jam Kūrėjo pavestą uždavinį, „tuomet tai jis visaip tarpsta“ (Vydūnas, 1992, p. 255). Tada, kai žmogus pasišvenčia „savo asmenybės ir visos esaties pagrindui“, tuomet visos aukščiausios galios pradeda jame atsiverti, būtent tikroji galingoji valia, išmintis, meilė“ (Vydūnas, 1992, p. 256). Tai žmogaus Didybės reiškiniai, tai genialumo apsiareiškimas, o genijus kiekvienoje asmenybėje ir yra tikrasis žmogus, žmogaus esmė, t. y. tai, ką jis gali ir privalo savo gyvenime susirasti, atskleisti (Vydūnas, 1991, p. 37).

Į klausimą, kaip žmogus pasiekia tokį lygį, anot Vydūno, galima atsakyti trumpai: žmogus auga; auga ne tik jo kūnas, bet ir sąmoningumas, skleidžiasi jo esmė (Vydūnas, 1992, p. 251). Tai įmanoma valdant savo prigimties galias, vis aiškiau suvokiant savo uždavinius, kurie išryškėja iš asmenybės gabumų ir aplinkybių (Vydūnas, 1992, p. 256).

A. Maslou, analizuodamas save aktualizavusias asmenybes, pastebėjo, kad jos atitinka dvasinę „dimensiją“ žmonių, kurie anksčiau buvo vadinami einančiais Dievo Keliais, Dievo žmonėmis (Фейдмен, 1995, c. 136). Tai atitinka Vydūno žmoniškumo idealą: „Tame, kas yra tikrai žmoniška, dieviškumas su žmoniškumu sutampa“ (Vydūnas, 1990, p. 519). Dieviškasis žmogus, Vydūno teigimu, nieko sau neieško (to, kas džiaugsmą ir palaimą teikia), bet pats yra dalinąs ir teikiąs (Vydūnas, 1990, p. 96).

Save aktualizuojantys žmonės yra sveiki, pasiekę aukščiausią brandą, realizavę save. Jie pašvenčia savo gyvenimą ieškojimams, kuriuos vadiname būties vertybėmis, veikia tai, ką jiems skyrė likimas ir ką labiausiai mėgsta, todėl jiems išnyksta skirtumas tarp darbo ir malonumo (Маслоу, 1999, c. 50). Iš kitų žmonių išsiskiria tuo, kad jiems būdinga metamotyvacija – aukščiausiosios (būties) vertybės yra tapusios jų gyvenimo tikrove. A. Maslou akcentuoja tokias jų savybes kaip džiaugsmą dėl teisingumo, konstruktyvią kovą su netiesa, tikėjimą, jog visi gali realizuoti savo potencialias galimybes ir t. t. (Маслоу, 1999, p. 292).

A. Maslou teigia, jog yra pakankamai teorinių ir empirinių argumentų, rodančių žmoguje slypinčią tendenciją arba poreikį augti ta kryptimi, kurią galėtume apibūdinti kaip savęs aktualizavimą, psichinę sveikatą arba subrendimą“ (Маслоу, 1989, c. 345).

Savęs aktualizavimas nėra baigtinis procesas. Tai „reiškia ilgą, nuolatinį įsitraukimą į darbą – augimą ir sugebėjimą vystytis iki maksimaliai galimo lygmens, o ne pasitenkinimą mažesniu iš tingėjimo arba nepakankamo pasitikėjimo savimi“ (Фейдмен, 1995, c. 137). A. Maslou. pastebi, kad šie žmonės nėra tobuli, jie taip pat daro klaidas, išgyvena panašius jausmus, bet yra atkaklūs, siekdami savo tikslo“ (Фейдмен, 1995, c. 118).

Sąmoningumas, žmoniškumas, dvasinė sveikata, asmenybės pilnatvė – šios sąvokos Vydūnui yra sinonimai. Sveikai, harmoningai, dvasingai, save aktualizuojančiai asmenybei, remiantis tiek Vydūno, tiek A. Maslou psichologijos filosofija, būdingos tos pačios ypatybės. Pirmoje lentelėje pateikta save aktualizuojančios asmenybės charakteristiką.

Save aktualizuojančios asmenybės charakteristika

VYDŪNAS	A. MASLOU
ŽMONIŠKASIS (TIKRASIS) ŽMOGUS	ŽMOGIŠKA, BRANDI, SAVE AKTUALIZUOJANTI ASMENYBĖ
NUODUGNUS SAVĖS IR VISUMOS PAŽINIMAS	
Nuodugnus savęs pažinimas	Savęs pažinimas
Savo ir gyvenimo esmės suvokimas	Išvalgumas, skvarbumas į daiktų esmę
Savo ribas peržengiantis mąstymas	Egzistencinis, nekaltas (tyras) pažinimas, daosistinis mąstymas
Kosminė (regėjimo) sąmonė, intuicija	Kosminė, vienijanti sąmonė, intuicija
ASMENYBĖS DARNA IR JOS ESMĖS SKLEIDIMASIS	
Gyvenimas savo esme	Realus „aš“
Saviškumas, savigumas, ypatiškumas	Tvirtas identifikumas, unikalumas
Gyvumas, gyvybingumas, atvirumas	Spontaniškumas, gyvybingumas, impulsyvumas, išraiškingumas
Palaimingumas, džiaugsmas	Laimės, džiaugsmo jausmai
Spindėjimas, mirgėjimas	Lengvumas, žaismingumas
Kūrybingumas	Kūrybiškas požiūris į gyvenimą kūrybiškumas
Laisvė, dykybė	Laisvė, vadovavimasis savo protu
Savirealizacija, Kūrėjo Valios vykdymas	Savo potencinių galių realizavimas, savo misijos suvokimas ir jos vykdymas
Augimas, tobulėjimas, esmės skleidimasis	Augimas, tobulėjimas, savęs aktualizavimas
Darna tarp atskirų gyvatų (prigimties pradų)	Asmenybės integracija, vientisumas, sinergetika
Dieviškumo, neapsakomos šviesos gylybės patyrimas	Viršūnių išgyvenimai, ekstazė
„Sau žmogus“	Savęs pakankamumas, vienatvė
Tvirtumas, tikslumas	Tvarka, išbaigtumas
Prakilnumas, didumas	Savigarba
Kuklumas, kantrumas	Kuklumas
Tyrumas, nekaltumas, skaistumas, šventumas, malonumas, giedrumas	Nekaltumas, giedrumas, švelnumas, malonumas
Drąsumas, bebaimiškumas	Drąsa, ryžtingumas
Vidinė ramybė, pilnatvė	Ramybė, pilnatvė
HARMONIJA VISUOMENE, PASAULIU, VISUMA	
Supratimas, nuolaidumas	Demokratiška charakterio struktūra
Tolerancija	Tolerancija
Ne tik „sau-žmogus“, bet ir kitiems dalinąs ir teikiąs	Altruizmas, nesavanaudiškumas
Atsakomybė	Atsakingumas
Veiklingumas, pasiaukojimas	Visuomeninis aktyvumas
Optimizmas, tikėjimas	Optimizmas be prietarų, tikėjimas
Nuoširdumas, širdingumas	Nuoširdumas, natūralumas, paprastumas
Jokių ribų nežinanti meilė, būties meilė, Dievo Malonė	Sugebėjimas mylėti, gilus meilės santykis, būties meilė
Laisvė (dykybė), gyvenimas savo dvasia, mintimis, žodžiu, protu	Autonomija, atsparumas visuomenės poveikiui
Teisingumas, tiesumas, dora	Tiesa, tvirti etikos ir moralės standartai
Atvirumas nesuvokiamybei	Atvirumas patyrimui
Nešališkumas	Objektyvumas, nešališkumas
Sąmoningumas	Aiškesnis, efektyvesnis tikrovės suvokimas

Darna su gamta, pasauliu	Sakralumo visame kame patyrimas
Grozės patyrimas	Sugebėjimas žavėtis, regėti kasdienybėje stebuklus
Gyvenimo dėsnių laikymasis	Optimalus prisitaikymas
Gyvoji tikyba (religija), Didžiojo Slėpinio (Dievo) patyrimas	Savęs transcendavimas
Gėrio ir blogio priėmimas, jų tikslingumo suvokimas	Priešybių integracija (trascendencija)
Vienovė visame, gyvenimas Dievuje (atskirumo jausmo praradimas)	Susilieėjimas su Visuma, vientisumo išgyvenimas
Tiesos, gėrio, grožio vienovė	Tiesos, gėrio, grožio vienovė

Žmoniškumo stygius ir žmoniškumo pilnatvė

Vienas svarbiausių asmens žmoniškumo klausimą nagrinėjančių Vydūno veikalų – „Suvaržytas ir nuskaidrintas žmoniškumas“; visos žmonijos žmoniškumo problema analizuojama veikale „Tauresnio žmoniškumo užtekėjimas“. Žmoniškumo problema Vydūno veikaluose yra esminė, tiek nagrinėjant žmogaus sąmonę, tiek savimone, tiek „apsišvietimą“, tiek likimą, tiek sveikatą, tautos ir visos žmonijos gyvenimą. Tai visos jo kūrybos, jo filosofijos tikslas.

Rašydamas apie „žmoniškumą žmogaus asmenybės gyvume ir gamtoje“ (Vydūnas, 1990, p. 409), Vydūnas žmoniškumo augimą nurodo kaip esminį ir vienintelį veiksnį ne tik atskirų individų, žmonijos, bet ir viso pasaulio evoliucijoje: „Visas pasaulio gyvenimas žmoniškumo tarsi kaitinamas“ (Vydūnas, 1990, p. 414). Analizuodamas žmoniškumo lygius, Vydūnas pastebi, kad kai kuriems net vadinamiems „kultūriniais žmonėmis“, būdingas beveik tikrai gyvūniškumas, „gryno žmoniškumo vos tėra numanyti“ (Vydūnas, 1990, p. 414). „Tūluose žmonėse žmoniškumas dar tikrai brėkšta. Kituose jis jau ir švinta kaip aušra. Bet retai kur jis skaistus kaip saulės šviesa“ (Vydūnas, 1990, p. 415).

Vydūno teigimu, didžioji dauguma žmonių šiandien gyvena stovėdami tikrai ant žmoniškumo slenkščio. Tie, kurie perkopia šį slenkstį, pamiršta „svetnaudybę“ (egoizmą), pamiršta save, gyvena kituose ir kitiems. „Tikrasis žmoniškumas yra nusidalinimas“ – jis netraukia nieko savęs, bet savo esybe pats nori peršviesti visa, ką sutinka: visame gyventi, visa nešti, visa laiminti (Vydūnas, 1992, p. 108). Tačiau aukštesniam žmoniškumui išmanyti, anot Vydūno, tėra viena sąlyga: patiems tapti žmoniškesniais (Vydūnas, 1992, p. 109).

Žmoniškumas „pasirodo ypatingu žmogaus tvirtumu ir atvirumu bei drąsumu, nekaltumu ir malonumu ir apykanta, vidaus ramumu ir veiklingumu, nuolaidumu bei didumu, stiprumu ir skaistumu, be jokio keršto ir jokios puikybės, kantrumu ir teisingumu, be jokio bailumo, išmanymu, prakilnumu, dora ir t. t.“ (Vydūnas, 1990, p. 55).

Kalbėdamas apie sveikatos pagrindo griovimą, Vydūnas akcentuoja negatyvų mąstymą bei kalbėjimą, neigiamus jausmus, geismų šėlsmą asmenybėje, melą, žodžio netesėjimą, valdžios (turto) troškimą ir pan. „Žmonės taip griauja iš pagrindų savo sveikatą, kadangi žudo patį žmoniškumą. O jis kaip tik tam yra, kad žmonės taptų pilnais žmonėmis“ (Vydūnas, 1991, S. J. G, p. 60).

Psichologas A. Maslou pastebi, jog kalbėdami apie psichologinę sveikatą, mes nejučia imame svarstyti, koks žmogus turėtų būti, koks pats norėtų būti. A. Maslou mano, jog „žmoniškumo laipsnis“ yra gerokai vertesnė sąvoka, nei „socialinė kompetencija“, „žmogiškasis efektyvumas“ ir pan. (Maslou, 1999, c. 37). Galima sakyti, jog tas žmogus arčiau tikro žmoniškumo, žmoniškesnis už kitą ir pan. A. Maslou manymu, nereikėtų to supriešinti su medicinoje taikomu modeliu. Nors medicininė ligos samprata yra reikalinga, jos nepakanka, ypač kalbant apie psichines, dvasines negalias (Maslou, 1999, c. 38).

A. Maslou mano, jog terminas „neurozė“ yra visiškai pasenęs, tikslingiau vartoti sąvoką „visavertis žmoniškumas“, vietoj „psichologinė sveikata“ arba „mažesnis žmoniškumas“ vietoj „neurozė“ (Maslou, 1999, c. 38). Problemos esmė – žmogiškųjų sugebėjimų praradimas arba nepakankamas jų aktualizavimas. „Mažesnę žmoniškumą“ nulemia ir narkomanijos, psichopatijos, autoritarizmo ir kiti veiksniai. Pavadinti tai liga medicinine prasme nebūtų galima (Maslou, 1999, c. 38). Patirtis parodė, jog kur kas „teisingiau neurozė sieti su dvasiniu pakrikimu – tai gyvenimo tikslo praradimas, nuoskaudos ar pyktis, vyriškumo ar vilties, meilės praradimas; jausmas, jog gyvenimas

pragyventas beprasmiškai, jog nėra galimybių patirti džiaugsmą, meilę ir pan. Visa tai yra nutolimas nuo žmoniškumo pilnatvės, žmogiškosios prigimties aukštumų (Maslou, 1999, c. 39), jų praradimas, neišnaudojimas. Čia neišvengiamai susiduriame su vertybėmis. Tikėti, jog mokslas turi būti laisvas nuo vertybių, t. y. nebūti žmogiškas, yra ne tik klaidinga, bet ir labai pavojinga (Maslou, 1999, c. 37).

A. Maslou įsitikinimu, savęs aktualizavimas, psichinė sveikata neatsiejama nuo asmenybės dorovingumo, žmoniškumo. Tai nulemianti žmogiškosios būtybės prigimtis – ji veržiasi tobulesnės būties link: prie ramybės, švelnumo, drąsos, pažinimo, dorumo, meilės, nesavanaudiškumo ir gerumo“ (Maslou, 1989, c. 345).

Žmogaus poreikiai, sveikata ir ligos

Vydūno manymu, pagrindinis visų žmonių poreikis yra augti, didėti, būti gyvesniu, palaimingesniu. Tačiau dažnai žmonės siekia to, kas palaimos žada, bet jos neteikia. „Žmoniškesniam, išmintingesniam pastoti yra tiek jau, kiek palaimingesniam būti“, – tvirtina filosofas (Vydūnas, 1990, p. 56). Žmogus, anot Vydūno, yra sveikas, gražus, malonus ir išmintingas tada, kai jame „žmogus pirmuoja“, kai asmenybės „savininkas yra ir valdytojas“. Žmogaus gyvenimo uždavinys ir jo sveikatos, laimės sąlyga yra viena – „žmoniškumą apreikšti“ (Vydūnas, 1990, p. 111). Tačiau savaime žmoniškumas neauga, todėl pagrindinis rūpestis turėtų būti jį – „sąmonės skaidumą, išminties šviesybę, manymo galybę“ – auginti (Vydūnas, 1990, p. 112).

Visiems žmonėms būdingas džiaugsmo troškimas, „noras gyvam būti“ (Vydūnas, 1990, p. 53). Bet ką reiškia gyvam būti, kas didžiausią džiaugsmą teikia, – nėra taip paprasta suvokti. Todėl jaunuoliai, kuriems nekalbama apie „aukštesnį nei paprastąjį džiaugsmą“, kurie ieško vien to, kas „balsiau žada smagumą“, pasak Vydūno, praranda dorą ir kenčia įkalinti savo paties norų, geismų nelaisvėje.

Vydūno teigimu, „sveikata yra netrukdomas veikimas gyvojo pavidalo esmės, nestabdomas kūrimo vyksmas“ (Vydūnas, 1990, p. 528). O ligos yra būsenos, atsiradusios dėl kūrybos (natūralios prigimties) nustatytų santykių tarp žmogaus asmenybės sričių, jų gyvumo jėgų pažeidimo. Todėl žmogui tereikia išvengti to, kas žeidžia, kas sukelia painiavą (kūno, jausmų, minčių – protavimo ar dvasios-sielos srityje). Taigi sveikata yra būseną, kurią kuria žmogaus esmė (žmoniškumas), jai esant vyraujančia galia asmenybėje (Vydūnas, 1990, p. 529). Todėl žmogus tuo sveikesnis, kuo ryškesnis jame žmoniškumas. Ir atvirkščiai – menko žmoniškumo žmogus nebus geros sveikatos: „Liga yra nedora, ir atvirkščiai“ (Vydūnas, 1990, p. 533).

A. Maslou teigia, jog daugelis psichiatrų, psichologų, biologų mano, jog „visos be jokių išimčių ligos gali būti vadinamos psichosomatinėmis“ (Maslou, 1999, c. 29), jeigu mes išanalizuotume ligos priežastis išsamiai ir giliai. Jos susijusios būtent su savęs aktualizavimo problemomis. Savęs aktualizavimas daugumai žmonių, anot A. Maslou, yra kaip viltis ir tai reiškiasi kaip sveikatos, integracijos, augimo poreikiai.

A. Maslou, kalbėdamas apie žmogaus poreikius ir galimybes, pastebi, jog filosofai supainiojo pasitenkinimą, kurį pagimdė pataloginiai motyvai (poreikiai), su pasitenkinimu, kilusiu iš natūralių, sveikų motyvų, poreikių (Maslou, 1999, c. 15). O už nesveikų, neurotinių malonumų (pasitenkinimo) slepiasi daug kančių, skausmo ir baimės (Maslou, 1999, c. 21). Psichologo teigimu, egzistuoja metodikos, galinčios padėti išaiškinti, kas žmogaus prigimčiai yra gera, t. y. kokios žmogaus priimamos vertybės, mąstymas, poelgiai daro jį sveikesniu, išmintingesniu, geranoriškesniu, laimingesniu, kas jam labiausiai padeda save realizuoti (Maslou, 1999, c. 29). „Liga atsiranda iš esmės dėl troškimų, kurie mums kenkia“ (Maslou, 1999, c. 204). Šia filosofo ir psichoanalitiko Ė. Fromo mintimi A. Maslou reziumuoja savo mąstymus apie asmenybės harmoniją ir jos įtaką sveikatai.

Kadangi Vydūnas savo knygoje „Seikata, jaunumas, grožė“ labai detalai aiškina, ko žmogui reikia, kad jis išliktų sveikas, jaunatviškas ir pasiektų būties pilnatvę, visai pagrįstai galime laikyti tai save aktualizuojančios (realizuojančios) asmenybės poreikių įvardinimu. Hierarchiškumo principas Vydūno sveikatos filosofijoje yra esminis, todėl galima sudaryti vydūniškąją poreikių hierarchiją, atsižvelgiant į psichologo A. Maslou poreikių piramidę ir savęs aktualizavimo psichologiją. Tai aktualu ir dėl to, kad poreikio įvardinimas, siekis jį patenkinti, neatsižvelgiant į motyvus, dar neleidžia spręsti apie jo naudingumą savęs aktualizavimui ir sveikatai.

Vydūno sveikatos filosofijoje, kaip ir paskutiniuose A. Maslou darbuose, pabrėžiama, jog visi natūralūs žmogiškosios prigimties poreikiai savęs aktualizavimo keliu einančiam yra vienodai svarbūs. Anot Vydūno, gyvenimo prasmingumas, didybės savyje suvokimas yra sveikos gyvensenos pagrindas. Tam, kad žmogus būtų sveikas, augtų ir skleistųsi, būtina laikytis tam tikrų (labai paprastų) dėsnių, kuriuos galima įvardinti kaip natūralius sveikos žmogaus prigimties poreikius.

F. Gobl, pavadinęs A. Maslou psichologiją (naują požiūrį į žmogų) trečiaja jėga, remdamasis paskutiniaisiais psichologo darbais, jo poreikių hierarchiją šiek tiek modifikavo.

2 lentelė

Vydūno ir A. Maslou poreikių hierarchija

VYDŪNAS	A. MASLOU	F. GOBL (remdamasis A. Maslou)
Dvasios-sielos (tikrojo, dieviškojo žmogaus žmoguje) įsigalėjimas, savęs realizavimas	Savęs realizavimo poreikis	Tiesa, gėris, grožis, gyvybingumas, individualumas, tobulumas ir kt. būties vertybės
Saviškumas ir savigumas, dykybė (vidinė laisvė), atsakomybė	Savojo orumo ir savosios vertės poreikiai	Savigarba ir pagarba kitiems
Gyvenimo prasmingumas, darna su žmonėmis, Gamta ir Visuma	Priklausomumo ir meilės poreikiai.	Meilė ir priklausomumas
Teigiamų minčių, jausmų, gyvata, visų asmenybės gyvatų darna	Saugumo poreikiai	Saugumas ir tikėjimas
Natūralūs kūno poreikiai	Fiziologiniai poreikiai	Fiziologiniai poreikiai

Fiziologiniai poreikiai. Tai, ką Vydūnas vadina „kūno sąmone“, A. Maslou įvardija „biologine išmintimi“: „O kas, jeigu pripažinsime, kad organizmas vadovaujasi „biologine išmintimi?“ (Maslou, 1999, c. 23). Kad žmogus būtų sveikas, tiek Vydūno, tiek A. Maslou manymu, jam būtina vadovautis savo vidiniais impulsais, savo „kūno sąmone“. Pasiduodamas kitų įtakai (troškimams, norams) ar savo paties geismams, žmogus tenkina jau ne savo natūralius fiziologinius poreikius, o geismus. Aiškindamas sveikos mitybos pagrindus, Vydūnas teigia, jog „paprastai žmogus neatsižiūri į kūno reikalus, bet į tai, ko geiduliai šaukia. Ir marina kūno protą, jo instinktą ir trokštį“ (Vydūnas, S. J. G., 1991, p. 84). Anot Vydūno, daugelis valgo ne dėl poreikio, o dėl smagumo, skanumo; neretai ne valgo, o „ryja“ (tenkina valgio geismą), kas negali neatsiliepti jų sveikatai. Jis daug dėmesio skiria ir seksualinio gyvenimo klausimams, „gašlavimą“ įvardindamas ne natūraliu fiziologiniu poreikiu, bet vergavimu geismams (seksomanija). Apie sekso desakralizaciją, kaip skaudžią mūsų jaunimo problemą, kalba ir A. Maslou (Maslou, 1999, c. 56).

Saugumo poreikiai. Asmeninio saugumo poreikiai pasireiškia siekais, kurie garantuoja ramią aplinką, stabilų gyvenimą be chaoso, būkštavimų ir grėsmių. Taip A. Maslou nurodytus saugumo poreikius aiškina psichologė Z. Plužek (Plužek, p. 114). Siekdama tvarkos ir stabilumo, brandi asmenybė, A. Maslou teigimu, tuo pačiu siekia to, kas nauja ir paslaptinga (Maslou, 1999, c. 368).

Vydūnas kalba apie aplinkos įtaką žmogaus gyvenimui, artimiausią aplinką vadindamas tarpininke tarp žmogaus ir pasaulio. Namus jis lygina su drabužiais: „Jie gelbi žmogui jo gyvybę apsaugoti, jo sveikatą išlaikyti“ (Vydūnas, 1991, S. J. G., p. 127). Didžiausią dėmesį skiria mintims, jausmams. Jo manymu, žmonės vieni kitus savo jausmais paliečia, veikia, „užlieja“, o neigiamos mintys ir jausmai „veikia kaip kokie daimonai“ (Vydūnas, 1991, S. J. G., p. 132). Fizinio, vitalinio, mentalinio, dvasinio žmogiškosios prigimties aspektų (minčių, jausmų, žodžių, veiksmų) darna (harmonija) yra būtina sąlyga tam, kad asmuo jaustųsi saugus. Todėl Vydūnas kalba apie „jausmų gyvatos pildymą teigiamų būsenų“ (Vydūnas, 1991, S. J. G., p. 133), apie „sveikatą stiprinančias mintis“ (Vydūnas, S. J. G., p. 135).

Priklausomumo ir meilės poreikiai. Šiuos poreikius A. Maslou apibūdina kaip gerų, nuoširdžių kontaktų su aplinkiniais, lygiaverčių, gilių santykių su mylimu asmeniu siekimą. Bet pastebi, jog psichologija apie meilę stebėtinai mažai tesugeba pasakyti. Froidizmo įtakos veikiamą ji neretai ją

sieja su lytiniu potraukiu, nors teisingiausia būtų meilę apibūdinti kaip poreikį būti giliai suprastam ir giliai priimtam (Maslovy, 1999, c. 369).

Vydūnas žmonių santykiams, jų kokybei skyrė ypatingą dėmesį. Jo manymu, žmonių santykių pagrindas ir sąlyga yra žmoniškumas; ryšiai su žmonėmis yra jų sąmoningumo, žmoniškumo šviesėjimo sąlyga (Vydūnas, 1990, p. 504). Lyčių meilės prasmė, filosofo manymu, taip pat yra žmogaus sąmoningumo augimas, jo esmės atsiskleidimas: „Žmoniškumas turi du sparnu, kuriais pakyla pilnuman“ (Vydūnas, 1990, p. 440). Tačiau priklausomumo poreikis, kilęs dėl egoistinių motyvų, geismų iš esmės yra žalingas – tada „žmoniškumas griūva“ (Vydūnas, 1990, p. 435). Vydūno teigimu, „žmonių santykiai yra tuo ilgesni ir tvirtesni, kuo mažiau čia reiškiasi kūno ir nuotaikos reikmės, o kuo daugiau dvasios-sielos, vadinas, žmoniškumo gyvumas“ (Vydūnas, 1990, p. 503). Meilę jis sieja su vienovės patyrimu, nesvarbu, ar tai būtų meilė žmogui, ar gamtai, ar Dievui. Išmintingasis „pilnąją vienybę atsiekia. O tai esti Šviesiausioji Meilė“ (Vydūnas, 1990, p. 96).

Savojo orumo ir savosios vertės poreikiai. A. Maslou akcentuoja, kad kitų žmonių pagarba turi būti pagrįsta, t. y. užsitarnauta, o savosios vertės pojūtis remiasi kompetencija, pasiekimais ir ypač – nepriklausomybe ir laisve. Laisvės siekis, psichologo manymu, priskirtinas netgi pagrindiniams poreikiams (Maslovy, 1999, c. 370)

Vydūnas eilėraštyje „Esmi“ rašo:

Esmi aukšta šviesos esybė.
Save žmogum ir vadinu.
Iškėlęs galvą žengt galiu,
jeib reikštųsi tuo prakilnybė.

Šiais žodžiais išsakyta aiški nuostata žmogiškosios prigimties atžvilgiu. Veikale „Slėpiningoji žmogaus didybė“ filosofas aiškina žmogaus didybės reiškinius, jos atsiskleidimo sąlygas. Žmogaus didybė – tai dieviškasis žmogus žmoguje, – teigia Vydūnas. Žmogaus didybė, tikrasis žmogus žmoguje – tai „sąmonybė, savęs žinojimas, sąžinė, išmintis, teisingumas, meilė“ (Vydūnas, 1991, p. 43). Vydūno manymu, savyje atverti šį dieviškąjį žmogų yra kiekvienos asmenybės uždavinys.

Tai, ką Vydūnas įvardijo Didybės žmoguje požymiais, žmoniškumo spinduliais, psichologas A. Maslou vadina žmogiškosios prigimties savybėmis: „Mokslas gali ieškoti vertybių, ir aš galiu jas surasti pačioje žmogaus prigimtyje (Maslovy, 1999, c. 29).

Jeigu pačioje žmogaus prigimtyje nebūtų didžiųjų vertybių, tai gilus savojo orumo ir vertės pojūtis neturėtų jokio pagrindo, – tai būtų tik saviapgaulė. Netikint ir nejaučiant savyje didžios vertybės, savosios vertės poreikis virsta egoistiniu poreikiu save įtvirtinti, sureikšminti, sukurti kuo patrauklesnį įvaizdį, o tai yra ėjimas priešinga kryptimi, nei siekiant save aktualizuoti.

Savęs aktualizavimo poreikis. „Žmogus turi būti tuo, kuo jis gali būti“, – teigia A. Maslou. Jis išskiria tokius psichologinius poreikius, kaip asmenybės augimą ir vystymąsi, savo potencinių galimybių išnaudojimą. A. Maslou teigimu, savęs aktualizavimo poreikis ypač išryškėja, kai bent iš dalies yra patenkinami savo vertės ir meilės poreikiai (Maslovy, 1999, c. 371).

„Ir žemiausias jaučia savyj pasiilgimą to, kas aukšta, kas amžina“, – teigia Vydūnas, tuo pabrėždamas prigimtinių žmogaus poreikį augti, atskleisti savąją aukštybę, kuri ne taip greit nuo žmogaus atsitraukia (Vydūnas, 1991, p. 44). Vydūnas pastebi, jog mes stebimės išvydę kito žmogaus didybę ir tariame, esą „žmogaus genijus apsireiškęs“. Tačiau neturėtume manyti tai esant atsiktiniu dalyku. Paprastame žmoguje „visai lėtai tekalba genijus“, daugelis nieko ir nenumano apie savo genijų, o jis ir yra tikrasis žmogus žmoguje; asmeniškasis tėra tik tojo šešėlis (Vydūnas, 1991, p. 37).

A. Maslou teigia, jog mes žavimės žmonėmis, realizavusiais savyje tiesą, gėrį, grožį, teisingumą, talentą. Mylime gerus, šventus, tyrus, sąžiningus, geranoriškus žmones, kartu jie mums kelia sumišimą, nerimą, nemalonų jausmą, tam tikra prasme – pavydą, nepilnavertiškumo jausmą; jie pašalina mūsų „aplombą“ (pernelyg didelį pasitikėjimą savimi), savigarbą, savitvardą. Didieji žmones, nepaisant savų ketinimų, anot A. Maslou, priverčia mus jausti mažesnę savo vertę. Ir tik tada, kai patys išmokstame vertinti kitų žmonių aukščiausias vertybes, tai paskatina vertinti tas vertybes savyje, jų nebijoti (Maslovy, 1999, c. 44). Anot A. Maslou, daugeliui žmonių būdingas Jonos kompleksas – bėgimas nuo savo didžiausių talentų, galimybių, gyvenimo uždavinių, savosios misijos (Maslovy, 1999, c. 45).

Taigi tiek baziniai, tiek metaporeikiai (egzistenciniai, aukštesnieji) yra vienodai svarbūs. Jų ignoravimas, nepatenkinimas sukelia įvairių negalių, ligų (Маслоу, 1999, c. 30). Dargi daugiau – metaporeikių nepatenkinimas sukelia metapatologiją. A. Maslou pateikia metapatologijos apraiškas kaip aukščiausių vertybių priešybes. Tai netikėjimas, cinizmas, egoizmas, neapykanta, vulgarumas, dezintegracija, emocijų skurdumas, individualumo praradimas, nerimas, chaosas, depresija, nuovargis, neviltis, prasmės praradimas ir kt. (Маслоу, 1999, c. 302). Taip yra todėl, kad tiek pagrindiniai, tiek aukštesnieji poreikiai slypi pačioje žmogiškosios prigimties struktūroje, žmogaus organizmo genetinėje struktūroje, nors ir kokie silpni jie būtų (Маслоу, 1999, c. 31). Dvasinis gyvenimas, grindžiamas aukščiausiomis vertybėmis, yra toks pat būtinas, kaip ir vadinamasis žemesnysis (kūniškasis, materialusis). Kitaip tariant, dvasinis gyvenimas yra mūsų biologinio gyvenimo dalis (Маслоу, 1999, c. 310).

Terapinė orientacija. Konsultantui, kuris padeda žmogui augti, A. Maslou tvirtinimu, netinka įprastas medicininis modelis; šiuo atveju netinkamas netgi jo, kaip profesionalo, statusas. Kur kas priimtinesnis psichologui atrodo jo įvardinimas „vyresniuoju broliu“, – tai tarsi mylintis žmogus, prisiimantis atsakomybę už „jaunesniojo brolio“, „vaiko“ augimą iki maksimalių aukštumų. Tai, A. Maslou teigimu, panašu į daosistinį kelią, – pirmiausia ne trukdyti, bet leisti būti savimi (Маслоу, 1999, c. 58). Tad šio terapinio metodo tikslas – padėti žmonėms pasiekti didžiausios savęs realizacijos, padėti atskleisti tai, ką jie potencialiai turi (Маслоу, 1999, c. 59).

Vydūno terapinis modelis yra paremtas tuo, kad žmogus turįs būti pats sau gydytojas, pats sau kunigas. Straipsnyje „Tikriausias būdas žmonėms gelbėti“ Vydūnas akcentuoja, jog „norėdami ką gelbėti, visuomet turime stengtis jo paties jėgas sužadinti ir jį patį paraginti jomis pasinaudoti“ (Vydūnas, 1992, p. 53). Nėra tai pagalba, jeigu žmogus „kito žmogaus saviškumą silpnina“: gelbėti žmogų tikybės dalykuose, nepadarant savišku, reiškia jį skriausti ir silpninti (Vydūnas, 1992, p. 54). Kadangi žmogus serga ir kenčia nusižengęs gyvenimo įstatymams, tai geriausias būdas padėti sau – išmokti įžvelgti gyvenimo slėpinius ir juos išmanyti (Vydūnas, 1992, p. 52).

Išvados

Vydūno ir A. Maslou (Abraham Maslow) psichologijos filosofija remiasi egzistencializmu, aksiologija, holistine pasaulėžiūra. Jiems būdingas netradicinis, novatoriškas mąstymas, sąmoninga orientacija į pozityviają asmenybės prigimties pusę, žmogaus esmės atsiskleidimo galimybių paieškos.

Nors Vydūno ir A. Maslou psichologijos filosofija moksliniu požiūriu gan skirtinga (Vydūnas savo darbuose aiškindamas įvairius žmogaus prigimties aspektus į akademiškumą nė nepretendavo), šių dviejų asmenybių didis humanizmas, sąmoningumas, globalinių problemų suvokimas ir noras jas spręsti, panaši pasaulėjauta ir pasaulėžiūra lėmė tai, kad jų psichologijos filosofija – žmogaus prigimties, sveikatos, asmenybės augimo ir savęs aktualizavimo samprata – iš esmės sutampa. Jų manymu, kiekvienam būtina save realizuoti, aktualizuoti savo galimybes, siekiant tikrojo žmoniškumo ar, kitaip tariant, įprasminti savo būtį. Tačiau mažai kam tai pavyksta. Daugelis save aktualizuojančių asmenybių yra brandaus amžiaus sulaukę žmonės.

Kiekvieno žmogaus keliai į asmenybės pilnatvę, savęs aktualizavimą yra skirtingi (kaip ir kiekvieno talentai, gyvenimo uždaviniai, misija), tačiau principai (Vydūno žodžiais tariant, – dėsniai) yra tie patys. Save aktualizuojančios žmonės klausosi vidinio balso, taip leisdami skleisti savo esmei; jie nebijo pilnai pasinerti į savo išgyvenimus ir juose „ištirpti“, atsiverti savo žmogiškąją esme, nepaiso rizikos, pavojų ir kasdieninėse situacijose renkasi tai, kas tarnauja asmenybės (žmoniškumo) augimui. Tokios vertybės kaip sąžiningumas, tiesos ieškojimas, atsakomybė, drąsa, nuoširdumas, autentiškumas ir pan. – save aktualizuojančių asmenybių gyvenimo pagrindas. Savojo gyvenimo uždavinio, misijos suvokimas ir jos vykdymas, pastangos visa padaryti taip gerai, kaip tai įmanoma, ekstazės momentai, džiaugsmo, grožio, visumos vienovės patyrimas, – tai savęs aktualizavimo link keliaujančių asmenybių bruožai. Šie žmonės visiškai atviri, visa mylintys, sugebantys kiekviename žmoguje matyti „amžinybės aspektą“, suvokti ir patirti šventumą, amžinumą, simboliškumą.

Save aktualizuojančioms asmenybėms būdinga vidinė harmonija, darna su aplinka, gera dvasinė, psichinė, fizinė, socialinė sveikata. Šie žmonės savo buvimu ir veikimu padeda siekti darnos, sveikos gyvenamosios kitiems asmenims; savo socialinėje aplinkoje daro harmonizuojantį, dvasinį augimą skatinantį poveikį. Savo meile, dvasine šviesa šios brandžios asmenybės padeda augti ir

skleisti kitų žmonių esmei, jų žmoniškumui, talentams, taip veikdamos ne tik artimiausios socialinės aplinkos sveikatingumą, bet ir visos tautos gerovę, jos evoliuciją.

Šiandien, kai visuomenei (ypač jaunimui) būdinga visiška vertybių sumaištis, susvetimėjimas, sakralumo išnykimas žmogiškuose santykiuose, savęs aktualizavimo psichologija galėtų padėti geriau save suvokti, orientuotis į aukščiausias vertybes ir jų siekti savo asmeniniame gyvenime, konkrečioje socialinėje aplinkoje.

Tai, kad Vydūno ir A. Maslou psichologijos filosofija ieško atsakymų į tuos pačius klausimus, sprendžia tas pačias problemas (šiandien aktualias), galėtų būti rimtas akstinas šias problemas moksliskai gvildenti šiandien, XXI amžiaus pradžioje. Kiekvienos tautos kultūra į tuos klausimus atsako savaip, kas ir sudaro jos autentiškumo, identiteto pagrindą. Vydūno psichologijos filosofija lietuviams galėtų būti ir pasididžiavimas, ir pamatas, ant kurio galima statyti naują modernų statinį. Europai ir pasauliui esame įdomūs ir vertingi ne tik savita muzika, menu, literatūra, bet ir savita filosofija, mokslu.

Literatūra

- Jungas, K. G. (1999), *Psichoanalizė ir filosofija*. Vilnius.
Maslou A. (1989), *Psichologiniai duomenys ir vertybių teorija. Grožio kontūrai*. Vilnius.
Plužek, Z. (1996), *Pastoracinė psichologija*. Vilnius.
Psichologijos žodynas (1993), Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
Vydūnas (1914), *Pagaliau tik reikėtų suprasti. Jaunimas*. Tilžė.
Vydūnas (1990), *Raštai I*. Vilnius.
Vydūnas (1991), *Raštai II*. Vilnius.
Vydūnas (1992), *Raštai III*. Vilnius.
Vydūnas (1994), *Raštai IV*. Vilnius.
Vydūnas, S. J. G. (1991), *Sveikata, Jaunumas, Grožė*. Kaunas.
Фейдмен, Д. (1995), *Абрахам Маслоу и психология самоактуализации*. В книге: *Хрестоматия по гуманистической психотерапии*. Москва.
Гобл, Ф. (1999), *Третья сила*. В книге: *Маслоу, А. Новые рубежи человеческой природы*. Москва.
Маслоу, А. (1999), *Новые рубежи человеческой природы*. Москва.
Психология. Словарь. (1990), Москва.

VYDŪNAS AND A.MASLOW: PSYCHOLOGY OF SELF – URGING

Rima Palijanskaitė

Summary

Vydūnas solved the same problems as Abraham Maslow. They tried to reach the essence of the creative power which is deep inside us, they tried to create an example of perfect human. To their way of thinking, the perfect Man is that, who is developing, who is developing, who is totally humane, intelligent, reasonable and on the other hand, he is healthy, ripe, intense, compassionate. Indeed, we meet them seldom and because of that fact A.Maslow named these people by a special name: self - urging people. According the attitude of Vydūnas, they are absolutely conscious persons, who have opened their authentic humanity, talent and genius for everybody.

However, self - urging is not a final process. Actually, it means a long, constant, perpetual joining into work which develops the growth of ability till the maximum level. Apart from this, these people are not so perfect, they are just like us: making mistakes, experiencing similar feelings. Except for that, they are pitiless for themselves while straining for a purpose, while executing the aim, the mission of their life.

A.Maslow said that nature of human being is to break into more fulfilled existence. That's why they desire for peace of mind, courage, knowledge, morality, love and and unselfishness. It is a fact, that these words are deeply rooted into a man's recognition philosophy by Vydūnas too.